

Valvira

Sosiaali- ja terveysalan
lupa- ja valvontavirasto

Valviran asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi potilasasiavastaavista ja sosiaaliasiavastaavista sekä varhaiskasvatuslain 53 §:n muuttamisesta (HE 300/2022 vp)

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnan
etäkuulemistilaisuus 12.1.2023

Yleistä

- Lakiesitys on pääosiltaan kannatettava, sillä se parantaa erityisesti potilaiden asemaa, kun potilasasiavastaaville määritellään laissa kelpoisuusvaatimukset ja toiminta järjestetään kokoaikaisesti.
- Potilasasiavastaavien ja sosiaaliasiavastaavien toiminnan organisointi yhtenäisenä hallinnollisena kokonaisuutena vahvistaa asiavastaavien mahdollisuuksia kehittää työtään yhdessä, joka omalta osaltaan edistää sekä potilaiden että asiakkaiden oikeuksia ja asemaa.
- Valvira haluaa kuitenkin nostaa esille seuraavat asiat:
  - Asiavastaavien riittävyyden turvaaminen
  - Vastatoimien kielto
  - Selvityksen vaikuttavuuden lisääminen
  - Asiavastaavien toiminnan valvonta

2 § 4 momentti: Hyvinvointialueen on nimettävä potilas- ja sosiaali-asiavastaavia riittävästi siten, että asiavastaavien palveluja on saatavilla potilaiden ja asiakkaiden palvelutarpeen mukaisesti

- Laissa tulee säätää tai ainakin lain perusteluissa on todettava selkeästi suuntaa-antavasta asukasmäärästä asiavastaavaa kohden asiavastaavien riittävyyden turvaamiseksi.
- Kumpulan selvityksen (STM 2020:13) perusteella kohtuulliseksi asukasmääräksi yhtä asiamiestä kohden on arvioitu 100 000–150 000 asukasta. Aiemmassa selvityksessä (2008:17) kohtuulliseksi asukasmääräksi arviointiin enintään 1000 000 asukasta yhtä asiamiestä kohden.
- Suuntaa-antava lukumäärä on selkein ja objektiivisin lähtökohta arvioida asiavastaavien riittävyyttä, vaikka hyvinvointialueiden koko ja palvelutarpeet eroaisivat toisistaan. Jokaiselle pienemmällekin hyvinvointialueelle tulisi kuitenkin nimetä omat potilas- ja sosiaaliasiavastaavat
- Edistää asiakkaiden ja potilaiden yhdenvertaisuutta hyvinvointialueilla
- Mahdollistaa ja yhdenmukaistaa ohjauksen ja valvonnan asiavastaavien riittävän resurssoinnin osalta.

5 § Asiavastaavien riippumattomuus ja puolueettomuus

- Potilas- ja sosiaaliasiavastaavien sekä vastuuhenkilön toiminnan riippumattomuuden turvaamiseksi laissa tulee säätää asiavastaaviin kohdistuvasta vastatoimien kiellosta
- Henkilöstön vastatoimien kielloista on säädetty sosiaalihuoltolaissa (48 §) ja ehdotetaan säädettäväksi valvonnan yleislaissa (HE 299/2022, 29 §). Ei kuitenkaan voida soveltaa asiavastaavien toimintaan.
- Vastatoiminen kiellosta voitaisiin säätää 5 §:n lisättävässä toisessa momentissa tai erillisessä 5 a §:ssä seuraavasti:
- *Potilasasiavastaavana, sosiaaliasiavastaavana tai asiavastaavien vastuuhenkilönä työskentelevään henkilöön ei saa kohdistaa kielteisiä vastatoimia sen seurauksena, että asiavastaavat tai vastuuhenkilö on toiminut potilaan ja asiakkaan oikeuksien edistämiseksi ja toteuttamiseksi 8 §:n 1-3 momentissa esitetyllä tavalla.*
- Työnantajan vastatoimien kiellon viranomaisvalvonta olisi perusteltua kirjata näkyviin ja todeta sen olevan työsuojeluviranomaisen tehtävä. Työsuojeluviranomaisella on osaaminen vastatoimien tunnistamiseen.

8 § Asiavastaavien vuosittainen selvitys annettaisiin hyvinvointialueen aluehallitukselle ja hyvinvointialueen olisi julkaistava selvitys Internetissä ja tiedotettava selvityksen julkaisemisesta.

- Selvityksen vaikuttavuuden lisäämiseksi samassa pykälässä tulee säätää, että selvityksen lisäksi tulee julkaista tiedot myös siitä, mihin toimenpiteisin aluehallitus on katsonut tarpeelliseksi ryhtyä potilasasiavastaavien ja sosiaaliasiavastaavien vuosittaisen selvityksen perusteella. Velvollisuus koskisi myös muita selvityksen vastaanottajatahoja
- Tämä lisäisi hyvinvointialueen asukkaiden tietoisuutta siitä, miten asiavastaavien kokoamaa asiakkaiden ja potilaiden antamaa informaatiota otetaan huomioon palveluja järjestettäessä ja kehittäessä.

14 § Asiavastaavien toiminnan valvonta

- 14 §:n perusteluiden mukaan: ”Sen lisäksi, että aluehallintovirasto ja Valvira valvovat potilas- ja sosiaaliasiavastaavien toimintaa järjestävää tahoa, ne voivat antaa hallinnollista ohjausta myös suoraan virheellisestä menettelystä vastuussa olevalle henkilölle.”
- Epäselvyyksien välttämiseksi kyseisessä kohdassa tulisi tuoda esille, että kyseinen viranomaisvalvonta on tarkoitettu kohdentuvan nimenomaan palvelun järjestäjän tai tuottajan ja siitä vastuussa olevan henkilön toimintaan, ei yksittäisten sosiaali- ja potilasasiavastaavan toiminnan valvontaan.
- Potilas- ja sosiaaliasiavastaavia ei ole mahdollista valvoa ammattihenkilölainsäädännön nojalla, sillä asiavastaavat eivät työskentele terveydenhuollon ammattihenkilön tai sosiaalihuollon ammattihenkilön tehtävissä, kuten hallituksen esityksen perusteluissa on todettu.
- Yksittäisten potilas- ja sosiaaliasiavastaavien toiminta on siten järjestäjätahon omavalvonnan ja työnantajan valvontatoimenpiteiden piirissä.

Valvira

Sosiaali- ja terveysalan
lupa- ja valvontavirasto

Lilli Autti

Ylitarkastaja

lilli.autti@valvira.fi

Vaikuttava valvonta – vastuulliset toimijat